

Pákozdi Imre

ROSSZKEDVÜNK TELE?

Válasz Balázs Zoltánnak

A nemzeti liberalizmus (avagy Gyurgyák János és többek szóhasználatában: a liberális nacionalizmus) története ma is fontos történelmi tanulságokkal szolgál. A kérdés ugyanis aktuális: mik a nemzeti függetlenség és a nemzeti boldogulás esélyei egy birodalomban? Amelyhez tartozni létérdekünk – és amelyből kilépni, amíg a birodalom fennáll, de facto lehetetlen.

Balázs Zoltán a Kommentár 2012/5. számában megjelent, Horváth Csaba és Techet Péter által jegyzett írás tételes cáfolatának szánta cikkét. A vitaindító valóban válaszáért kiált: a mai magyar pártpaletta eszmei-politikai besorolása szerintem hibádzik, és az egész írást belengí valami – bocsánat – jámbor, közhelyes akadémizmus. Ennek következtében a szerzők tévutat mutatnak a nemzeti liberalizmus mai politikai felvállalásának kritériumairól. Azonban ahová Balázs Zoltán bírálatában eljut – kétségbe vonva a nemzeti liberalizmus egykori létezését és megkérdőjelezve a mai magyar politikai berendezkedés működőképességét is –, egyszerűen túlzás. Sok mindenben egyetértünk, sőt a szerző néhány gondolata számomra revelációszerű, ám szeretném eloszlatni az írásából áradó szuggesztív kétségbeesést és az ebből fakadó tévedéseket.

Hogy a jelen sorok Balázs Zoltán írásával könnyen összevethetők legyenek, az utolsó kettő kivételével az ő fejezetcímeit használok.

1. A nemzeti liberalizmus meghatározása

A szerző így foglalta össze a Techet Péterék definíciója szerinti nemzeti liberalizmus fő alkotó elemeit: 1. nemzeti elkötelezettség, 2. egyéni és kollektív jogvédelem, 3. a kis- és középtulajdon védelme, 4. szkepszis az Európai Unióval és a globális világgal szemben (eredetileg: Habsburg-ellenesség), 5. markáns szekularizmus, 6. kurucos-kispolgári-plebejus hangulat és életérzés. Ugyancsak Balázs szerint Techeték két tézist alkottak a nemzeti liberalizmus történetét illetően: „Az egyik, hogy 1848 ennek jegyében történt meg, a másik, hogy az 1905-ös kompromisszum fölállalói ebből engedtek, s ezzel a nemzeti liberális eszme tényleges politikai erejét meg is semmisítették.”

2. Polgári múlt

Balázs Zoltánnak igaza van, amikor a nemzeti liberalizmust – különösen annak 1848 körüli időszakában – nemesi világnézetnek tekinti. De túloz, amikor azt állítja, hogy ké-

sőbb sem létezett magyar polgárság. Hogyne létezett volna: Szeged, Szolnok, Debrecen, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Nagyvárad, Pécs, Székesfehérvár és Komárom már a 19. század közepén döntően magyarnak számított, még ha polgárságuk jelentős mértékben agrárius kötődésű volt is. Igaz, hogy Pozsonyban, Pesten, a Felvidéken és az erdélyi szász városokban többséget képezett a német etnikum. Ám, amint Balázs Zoltán is megjegyzi, szerte az országban a németül beszélő, német nevű polgárok is egyre inkább magyarnak tekintették magukat. A magát magyarnak tekintő polgárság későbbi – kb. 1880-tól datálható – dominanciája pedig statisztikai és szociológiai tény. Hogy kispolgárságnak vagy polgárságnak tekinthető-e, és hogy német vagy zsidó származású asszimiláltak alkották-e a derékhadát, majdnem mindegy. A lényeg, hogy ők a nemzeti liberalizmus lelkes hívei voltak, és a mindenkori társadalmi részvételi lehetőségek engedte színtereken a legnagyobb mértékben támogatták a kurzust. Akár a Szabadelvű, akár a Függetlenségi és 48-as Párt szavazói közé tartoztak...

Tévedés, hogy Antall József „a nemesi hagyományt” látta történelmi realitásnak. Szegény első miniszterelnökünk maga fogalmazta meg, hogy – ha már szükséges – az általa vezetett MDF-et a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt eszmei utódjának tekinti, amely párt a Horthy-korszaknak szinte az elejétől kezdve ellenzékben volt. Mindez nem zárta ki, hogy a nemzeti liberalizmusra a legnagyobb megbecsüléssel gondoljon. Világos az is, hogy személyében, habitusában egyértelműen elkötelezettje volt ennek a hagyománynak. Ám, bár nem vagyok szakértője témának, de mint valamikori MDF-tag figyeltem a miniszterelnök megnyilvánulásait. Hívő keresztényként szinte soha nem hagyta el ajkát a „keresztény” szó, és elkötelezett magyarként a legkritikábban hivatkozott valaminek a „magyar” vagy „nemzeti” jellegére. Ez a politikusi magatartásában tipikusan nemzeti liberális államférfi szinte mindig a modern Magyarországról beszélt, és haldokolva is csak az aktuális problémák előremutató, pragmatikus megoldásán munkálkodott.

3. Nemzeti elkötelezettség és birodalmi tudat

Ez Balázs Zoltán dolgozatának legjobb része. A magyar birodalmi tudat felmutatása – briliáns húzás, ragyogó megfogalmazásokkal. Valóban, ebben kulminált a 19. század végére a magyar nemzeti gondolat, részben ezzé lett a nemzeti liberalizmus. És ez a torz birodalmi tudat észrevétlenül ma is tovább él: szinte minden Trianont emlegető magyar elfelejti, hogy „Nagy-Magyarország” maga is egy többnemzetiségű, politikailag egyre ingatagabbá váló birodalom volt, amelynek létét az Osztrák–Magyar Monarchia nevű, még nagyobb birodalom szavatolta. Ez mind igaz, szerzőnk viszont nagy tézisállításában elfelejti taglalni a történelmet. Azaz: hogyan is alakult ki, majd torzult el a magyar nemzeti liberalizmus 1840-től 1905-ig. Márpedig a tanulságok levonása szempontjából egyedül az út érdekes: a kifejlet csak arra jó, hogy fölötte borongva, önsorsrontó módon keseregjünk, netán gúnyolódjunk a hajdanvolt kudarcokon. Volt tehát a nemzeti liberalizmus kezdete, a reformországgyűlések időszaka. Ezeken a reformellenzék eleinte

a nemzeti önrendelkezést együtt követelte a gazdasági és polgári szabadságjogokkal. Tanulságos, hogy amint a nemzeti önrendelkezés ügye – néhány börtönbüntetés hatására – elhalványult, a bécsi udvar is engedni kezdett, és hozzájárulását adta a magyar nyelv államnyelvé nyilvánításához (1843), a zsidók – korlátozott – emancipációjához (1840), valamint a hivatalviselést a nem nemesek számára is lehetővé tevő törvényhez. Tanulságos a zsidók emancipációjáról szóló 1840-ben született törvény története, amelynek során a követek javaslatot tettek a türelmi adó eltörlésére és a zsidó vallás bevetté nyilvánítására. Ezeket a passzusokat a felsőtábla is támogatta, és a király volt, aki elvetette. A törvény végül is nem törölte el a türelmi adót, de lehetővé tette a zsidók bevándorlását, bármely vidéken történő letelepedését, a szabad kereskedelem gyakorlását és bármely mesterség gyakorlását, beleértve a gyárak létrehozását is. A törvény hatására 1840-től tíz év alatt 244 ezerről 368 ezerre nőtt az ország zsidó lakosainak száma.

A nemzeti liberális eszme és politikai berendezkedés – mert sokkal inkább e kettő volt, így együtt a nemzeti liberalizmus, mint egyetlen párt programja – történetét többször fogjuk a zsidókérdés és a nemzetiségi kérdés ügyén szemléltetni. Egyszerűen azért, mert az úrbériség, az örökváltság, a váltó- és csődjog, a nemesi előjogok és a jobbság akkoriban nagyon fontos, ám azóta idejétmúlt, mai relevanciával alig rendelkező témák, amelyekről a jelenkor magyar értelmisége aránylag keveset tud. (Ez egyébként kár, különösen, ha az örökváltság dolgát tekintjük. Az örökváltság megszüntetése történetének lelkiismeretes és tárgyilagos ismertetése igencsak idéző-, sőt zárójelbe tenné a mihaszna dzsentriőről szóló, máig ható tévképzetek nagy részét, köztük nagy írók könnyű szavú korholásait.)

A nemzeti liberalizmus tehát beletalált abba a kerékvágásba, amelynek mentén – a Habsburg-ház folyamatos fékező- és aknamunkája mellett – munkálkodhatott Magyarország európaivá alakításán. Balázs Zoltán azonban megkockáztatja a gondolatot: 1848 márciusa és a szabadságharc tévedés volt. Igaz, hogy az osztrák császárság königgrätzi veresége csak 1866-ban következett be, amely tény tükrében az 1848-as forradalom akár elhamarkodottnak is tűnhet. Azonban ha nincs a forradalom és szabadságharc, akkor 1863 és 1867 között nem léphettek volna pástra olyan, a hadak útját megjárta magyar politikusok a Habsburgok ellen, akik kökemény alkuban a lehető legtöbbet voltak képesek kiküzdeni Magyarországra számára. Akik már megtapasztalták a nemzetközi hatalmi összefogás túlerejét. A szabadságharc után távollétében halálra ítélt Andrassy Gyula, valamint Deák Ferenc, Eötvös József és társaik – realpolitikusként nem túlfeszítve a húrt – elérték, amit lehetett. Munkájuk nagyban támaszkodott arra a tekintélyből és fenyegetésből gyúrt bázisra, amelyet a Kossuth vezetett ország 1848-ban kiküzdött magának. A nemzeti liberalizmus, amely magyar oldalról a kiegyezés fő ihletője és kidolgozóinak eszmerendszere volt, ebben az időben vált 1840, 1843 és 1848 után negyedszer is sorsformáló politikai erővé. Andrassy Gyula kormánya 1867-ben elfogadtatta a híres, két sorból álló második zsidóemancipációs törvényt: „1. §. Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottoknak nyilvánítatnak. 2. §. Minden ezzel ellenkező törvény, szokás vagy rendelet ezennel megszüntetetik.” 1868-ban pedig Andrassy megalkotta a horvát–magyar kiegyezést és meghozatta a kor egyik leg-

haladóbb nemzetiségi törvényét. Ez, legalábbis elvben, biztosította a nemzetiségi nyelv iskolai használatát és a kultúra – akár egyesületi – ápolását, feltéve, hogy egy körzetben az adott nemzetiségi aránya elérte a 20 százalékot. A nemzetiségi bíróságokon is anyanyelvükön képviselheték ügyüket. A nemzetiségi iskolahálózatot a magyar állam tartotta fenn.

A továbbiak, 1905-ig és tovább, lényegében a sikertörténet folytatását jelentik. A Monarchia fejlődött, ezen belül Magyarország soha nem látott módon gazdagodott és egyidejűleg rendkívüli tempóban magyarosodott. Eközben az ország – emberességi okokból, de gazdasági megfontolásokból is – szélesre nyitotta a kapukat a mindenkori orosz cári kormányok antiszemita politikája által a Monarchiával határos területekről elűzött zsidóság előtt. 1840 és 1910 között évtizedenként kb. 80 ezer izraelita menekültet, összesen legalább félmillió embert fogadtunk be a nemzeti liberalizmus nevében. (A magyarországi zsidóság létszáma 1840-ben 244 ezer, 1910-ben 911 ezer volt, tehát 2,6 százalékról 5 százalékra nőtt, beleértve a természetes szaporulatot. Megjegyzendő, hogy Németországban ez az arány akkoriban és azóta sem haladta meg az egy százalékot.)

Véleményünk szerint a nemzeti liberalizmus nem köthető csupán a Függetlenségi és 48-as Párthoz vagy éppen a Deák (később Szabadelvű) Párthoz, bár ez utóbbi – a Szabadelvű Párt és utódja – szinte megszakítás nélkül kormányozott az I. világháborúig. Mai szemmel nézve, bár a kiegyezés megítélése mélyen megosztotta a politikai szereplőket, azok korukat megelőző mértékben liberális és a lehetőségekhez képest nemzeti érdekű politikát folytattak. Ez utóbbi állítást, tehát azt, hogy az 1905-ig kormányzó, kiegyezés-párti Szabadelvű Párt politikája „a lehetőségességig” nemzeti politika volt, igazolják az 1905-ben történtek. Amikor az év elején végre a Függetlenségi és 48-as Párt győzött a választásokon, Ferenc József mégis a Szabadelvű Párthoz tartozó báró Fejérváry Gézárt nevezte ki kormányfőnek, és a választási győzelem semmissé tételére kész lett volna a hadsereget is bevetni. A magyar különállás korlátainak szűkösségére jellemző Wekerle Sándor második lemondásának oka is: amikor Wekerle 1910-ben a külön osztrák és magyar jegybankok szükségessége mellett tette le a voksát, Ferenc József megvétózta azt.

Mégis, a nemzeti liberalizmus az osztrák erőfölény szabta lehetőségekhez képest sikerrel vitte véghez Magyarország önérdekű politikai és társadalmi rendszerének kiépítését (a külügy, a hadügy és a pénzügyek ezeket működtető része volt monarchikus hatáskör, minden más – például a bevándorlási politika – kizárólagosan magyar). Kiemelkedően jól intézte az ország gazdasági ügyeit; a viharos gazdasági fejlődés ismert számai mellett erre utal, hogy 1867-ben a beruházások 60 százaléka történt külföldi tőkéből és 40 százaléka magyarból, ám ez az arány 1900-ra megfordult. Társadalompolitikája a kor mércéje szerint példamutató, a humanitárius célú bevándorlást messze az európai normákat meghaladó színvonalon engedélyezte: Magyarországon 1895-ben megtörtént a zsidó felekezet bevetté nyilvánítása, ezzel az unitárius, a református, az evangélikus, a görögkeleti és a katolikus felekezet mellett egyenrangúan támogatottá vált a zsidóság is. A nemzeti liberalizmus nemzetiségi törvényhozása korszerű és árnyalt volt: a magyar „politikai nemzet” széles teret engedett a különféle egyéni, kulturális és közösségi ambícióknak. Más kérdés, hogy az 1868-as nemzetiségi törvény végrehajtása az 1880-as

évektől kezdve – nagyrészt a nemzetiségek törvényszerűen erősödő önállósodási törekvése miatt – egyre súlyosabb mértékben csorbát szenvedett, majd inadekváttá torzulva kudarcba fulladt. Ettől kezdve a magyar állam kezéből kicsúszott a nemzetiségi kérdés megoldásának kulcsa.

Igen, igaza van Balázs Zoltánnak, hogy „a magyar imperializmus győzelemre vitelében teljes volt az összhang szabadelvűek és függetlenségiek között”. Abban már kevésbé, hogy „a függetlenségért vívott harc végül sikerre vezetett. Tragikus sikerre, Trianonban.” Nem értem: miért a gúnyos és keserű hang? Miért lenne szükségszerűen hibás az 1840-től 1910-ig terjedő időszak magyar nemzeti liberális politikája az I. világháború elvesztésében? Mikor és hol volt ki nem próbált kitörési pont ennek az 1840-től 1910-ig terjedő hetven évnek a során? Az 1865-től 1910-ig terjedő monarchikus, sőt európai sikertörténetből Magyarország különösen kivette a részét, mind gazdasági, mind tudományos, mind humanitárius, oktatási, egészségügyi és művészeti téren. (Az I. világháborút megelőző négy-öt év időszakát külön kezelném. Akkorra már jogosult a fokozott érzékenységű hibakeresés, nem is beszélve az 1917–1920 közötti évekről.) Azonban a nemzeti liberalizmus hibáztatása vagy létezésének kétségbe vonása az I. világháború és Trianon tükrében egyszerűen igazságtalan és történelmitlen gondolat. Valahogy úgy, ahogy igaztalan és történelmietlen dolog az 1944-es magyar holokausztot az 1920-ban hozott numerus claususból eredeztetni. Az I. világháború kitörésének és elvesztésének oka nem az azt megelőző hetven év magyar fejlődésében keresendő, hanem Ferenc József és a Habsburg-család tehetségtelenségében, óvatlanságában, bebetonozott közjogi státusában, a közös kül- és hadügyek elégtelenségében, valamint az akkori idők nemzetközi problémamegoldási kultúrájának korlátaiban. Utóbbi tényezőről csak annyit, hogy akit érdekel a háború kitörésének okosan és tárgyilagosan elmondott története, javasolom, olvassa újra *A Thibault családot*...

4. Jogvédelem és liberalizmus

Ha az előző a legjobb fejezet, ez Balázs Zoltán írásának talán leggyengébb része. Általánosságban megfogalmazott panaszok, a magánérdek mindenhatósága felett érzett, érezhetően magánéleti fogantatású keserűség, légből kapott kijelentések, mondvacsinált ellentétpárok. Hivatkozás obstrukcióra, a jogvédelem mint közérdek elsekélyesedésére, merthogy a jog magánérdeket véd... (?) Persze, persze – de kérem, mi köze ennek a nemzeti liberalizmus állítólag soha nem volt létezéséhez? Ezek a panasz-foltocskák sörétes puskával kilőtt vádaskodások, amelyekből bizonyára össze lehetne állítani a nemzeti liberalizmus itt és most észlelhető hiányának egyfajta diagnózisát, de amelyeknek semmi köze sincs sem a Horváth–Techet-cikk téziseihez, sem pedig a nemzeti liberalizmus fénykorához. Még akkor sincs, ha a záró mondatok egyikében Balázs duzzogva a szemünkbe vágja: „Magyarország mint politikai közösség nincs vagy csak alig”. Ej, csúnya Magyarország. Még a végén végképp nincs (vagy csak alig).

5. Kispolgárok és kurucok

Szabadjon szelíden tiltakoznom – és nem a kurucok, hanem a kispolgárok védelmében –, de az első szó legyen az egyetértésé: kispolgárnak szociológiailag a Balázs Zoltán által körülírt réteget tekintem. A kispolgár én vagyok, mi vagyunk, Magyarország majd' tízmillió lakója. Ebben az országban csak kispolgár van, és legvonzóbb bájaink egyike, hogy ma már és még mindegy, hogy kiből hogyan lett kispolgár. Ő van. A hatos BMW-n száguldó nagyarcú „vállalkozó” is kispolgár és a hajléktalant kivéve mindenki az: kispolgár a nemesi származék, és az a vállalkozóvá avanszált vagy kényszervállalkozóvá nyomorodott munkás is. Azok vagyunk valamennyien, akik képesek vagyunk eltartani magunkat, ám akik ezért cserébe igencsak módjával ficánkolhatunk a társadalom érdekszövetében. Mert a Balázs Zoltán-i kispolgár az, aki az anyagi függelmek őt tetőtől talpig beborító hálójában él. Tettei és véleménye, politikai állásfoglalása, társvalasztása, baráti köre és esztétikai ízlése alapvetően a pénzügyi érdekei által meghatározottak.

A szovjet vezérelte szocializmus negyvenkét éve (1948–1989) részben kispolgárrá örölte, részben pedig kispolgárrá emelte az ország lakosságát. A rendszerváltás utáni kapitalizmus is volt olyan sikertelen, hogy a helyzet így maradhatott az elmúlt húszegynéhány évben. Nem emelkedtek ki olyan módos rétegek, amelyek műveltsége és anyagi tartalékai (pontosabban e két tényező méltósággá érett minősége) megengedné, hogy szuverén politikai, ízlésbeli véleményt képviseljenek, egyszersmind független életformát folytassanak. Magyarán, nem alakult ki a magyar felső középosztály. A kispolgáriság ezért egyik legmélyebben jellemző vonásunk, amely szinte a nemzeti, a családi és a nemi identitás erejével hat. Aki ma függetlent játszik, tehát a többiek játékterét eszmeileg, morálisan vagy politikai-társadalmi értelemben meghaladó mértékben önállót alakít, kívül marad a magyar társadalmon.

Mit mond erről a szerző? A fogát szíva elfogadja, hogy van magyar kispolgárság, de csak „esszéisztikus értelemben”. Ez az esszéisztikus attitűd Balázs Zoltán egyetlen mentsége arra, amit ezután ránk, kispolgárokra zúdít. „Féltékenyen örködik a magánérdekein”, „utálja az államot, a birodalmat, a felsőbbiséget, legyen bármilyen színű (akár bizony, magyar)”. „Tehetetlenül sodródik a történelem hullámain, összefogásra, intellektuális tevékenységre, önvizsgálatra képtelenül.” Ezután Szabó Magda Emerenciáját hozza archetipikus példaként: „nem kívánt se művelődni, se kiemelkedni...”, „újságot nem olvasott, híreket nem hallgatott, azt a szót, hogy politika, nem engedte be a világába, és semmi könnyes vagy öntudatos mellézköngét nem kapott a száján, ha véletlenül azt a szót mondta ki, hogy Magyarország”, „szemében Horthy, Hitler, Rákosi, IV. Károly teljesen azonos volt...”, „kétféle embert ismert, aki seper és aki nem seper” stb. Mindez a kispolgár egyoldalú, kicsit marxizmus ihletésű, pejoratív jellemzése. Mert a valódi kispolgár él: lelkes szurkoló, a magyar zászlót nagygyűlésen lengető, a párjába örülten szerelmes, színházba járó, kvízt játszó, bridzselő, emigráló, kommentáló, versenyvizsgára jelentkező, tábortűz mellett éneklő bolti pénztáros. Vagy minden weboldalon szörföző, történelmet kutató, véleményét árnyaló, külföldön nyaraló, hazáját szerető informatikus rendszergazda. Avagy a fentiekért csak módjával lelkesedő népitáncos, ne-

tán kisújszállási polgár, aki újjászervezi a Katolikus Legényegyletet és az Ipartestületet. Kispolgár az, aki beenged a sorba, amikor tolongok az autómmal és kispolgárt engedek át a zebrán, akármilyen fellengzősen lassított mozdulatokkal vonul is.

6. *Civilizáció*

„Úgy gondolom, hogy minden hátrányos és előnyös történelmi örökségével együtt is a magyaroknak egyszerűen és elsősorban az tenne jót, ha az ország a közös, nagy nyugati civilizáció normáit igyekezne minél jobban a magáévá tenni, mielőtt (logikailag értve) a politikai világnézeti viták részletkérdéseibe belemenne. Civilizációs nevelésre van szükségünk...”

Balázs Zoltán engem leginkább ingerlő tévedése kapcsán sorjáznak a kérdések. Kiktől? Ki neveljen „minket”? Az Európai Bizottság érzéketlen tanácsnokai? A fejünk felett unottan elnöző Barroso? A minket tapinthatóan idegenkedve kezelő Angela Merkel? Az Európai Parlament tájékozatlan, egymás dolgaiba pökhendi módon beleszólni mindig kész tagjai? Az osztrákok közszolgálati hírműsora, amely miniszterelnökünket „mini-diktátornak” nevezi, és kifogásolja, hogy elorozza az osztrák parasztok földjét? (A zsebszerződésekkel, törvénytelenül megszerzett magyar földekről beszélt az ORF 2013. március 14-én.) Néha úgy érzem, hogy ami a politikai civilizáltság területét illeti, inkább a magyar kispolgár tarthatna szabadegyetemet a „művelt világnak”. Akkora gazemberségnek vér nélkül véget vetni, mint a magyar szocializmus negyvenhárom éve volt, egyszerűen csoda. Azt lenyelni, amit bizonyos urak megengedtek maguknak, hogy tudniillik öt hónappal a negyvenegyházy éve első demokratikus kormány regnálásának kezdete után lázadást szítottak „taxissztrájk” ürügyén – nos, ez nem egyszerűen a civilizáltság, hanem a valódi politikai kultúra bizonyítéka. Amikor pedig a hajdani demokratikus ellenzék utódpartja 1994-ben önként csatlakozott a volt állampárt utódainak győztes seregéhez, nem hittünk a szemünknek, de csak a vállunkat vonogattuk... Ehhez a bölcs rezignáltságához rengeteg megszenvedett illúziótlanság és elvszerű, zsigeri tolerancia szükséges. Ami úgy látszik, hogy – csodák-csodája – a magyar kisemberben valamiért megvan.

A civilizációra neveléshez visszatérve, úgy gondolom, itt csak önnevelés, saját kínjaink kiforrása segít. Elfogadom, hogy a mai hazai közélet szélsőségesen, bántóan polarizált. A pólusok közelítése azonban nem „nevelési”, hanem önnevelési feladat. Például: ha minden írástudó eggyel kevesebb és két fokozattal enyhébb jelzőt alkalmazna, valamint ellenőrizné önmagát, tett-e méltató megjegyzést a bírált jelenségről, vagy csupán a szidalmait cifrázta...

7. *A nemzeti liberalizmus mai szerepe*

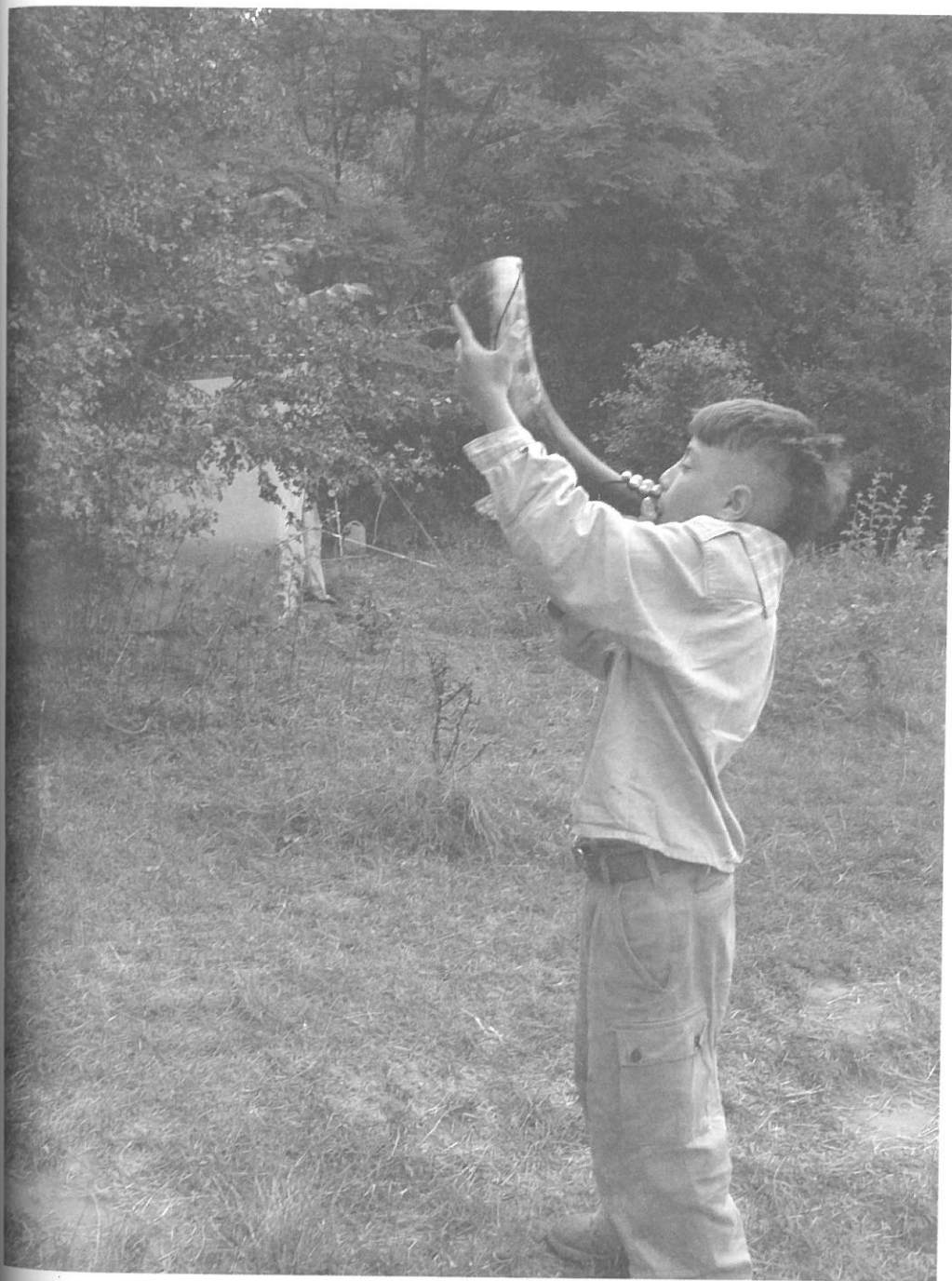
A dolgozat elején megfogalmaztuk a ma is aktuális kérdést: mik a nemzeti függetlenség és a nemzeti boldogulás esélyei egy birodalom kebelén belül? Egy olyan birodalomban,

amelyhez tartozni létérdekünk – és amelyből kilépni, amíg a birodalom fennáll, de facto lehetetlen. A nemzeti liberalizmus 1840-től 1905-ig becsületesen és sikeresen küzdött ki a válaszokat a fenti kérdésre. Politikusai elkerülték mind az önmegsemmisítő dac, mind a teljes behódolás zsákutcáját. E stratégia máig példátlan gazdasági, civilizációs, kulturális és a magukat magyarnak vallók lélekszámában is megmutatkozó nemzeti fejlődést tett lehetővé.

Ha mindez a mai birodalom, tehát az EU keretein belül nincs így – márpedig nagyon nincs így –, akkor át kell tekintenünk a minket az unióhoz kötő feltételrendszert és saját politikai viselkedésünket. Egy biztos: kilépni nem tudunk. Igaz ugyanakkor az is: fogalmunk nincs, hogy az uniós tagság mennyiben és milyen téren jó nekünk és milyen téren hátrányos. Máig nem készült egyetlen olyan tanulmány sem Magyarországon, amely ezt a kérdést – akár csak gazdasági szempontból is – tárgyalná. Ennek következtében mindenki – a miniszterelnöktől a sarkon káromkodó, kapatos honpolgárig – a sötétben tapogatózik és a levegőbe beszél, amikor uniós tagságunkat értékeli. Márpedig egy alapos és tárgyilagos értékelő tanulmány mielőbbi elkészülte égetően fontos lenne, mert közeleg a szeptemberi német választás, amelyen valószínűleg ismét Angela Merkel győz. Ő pedig kérlelhetetlenül folytatni fogja Európa németesítését (a bloomberg.com szóhasználata, 2013. március 13.) és az EU föderációvá alakítását, közös gazdaság- adó- és pénzügypolitikával. Németország e törekvése előre megjósolhatóan meghatározza majd a jövő tavaszi magyarországi választás tematikáját. A magyar kormány ezért igencsak jól tenné, ha már most felszerelkezne némi statisztikai és tény-munícióval, amelyet egyfelől a kilépett demagóg módon sürgető Jobbik, másrészt a többnyire igen árnyalatlanul viselkedő európai, főleg német birodalmi apparátus meggyőzésére bevethet.

8. Konklúzió

A nemzeti liberalizmus regnálásának hetven éve Magyarország egyik legfényesebb történelmi időszaka volt. Pusztá létezése erőt és önbizalmat adhat mai törekvéseinkhez. Jól tennénk, ha részeredményeit – köztük a legfontosabbat, a kiegyezést – politológiai tantervek magjaként kezelnénk, tárgyalásmeneteit, a külpolitikai harc fázisait, lehetőségeit, azok kihasználásának taktikáját és az eredmények biztosításának mikéntjét, a visszavonulást, a személyes jó viszony ápolásának fontosságát, a diplomatikus viselkedést oktatnánk, mert mindebben igen gyengén állunk. És gyengén állunk önismeretben is, ezért javaslom, tekintsünk a nemzeti liberalizmus időszakára tárgyilagosan, hogy lássuk: Magyarország „nagy” ugyan nem volt az elmúlt kétszáz évben, de *sikeres* időnként igen. Befogadó és szerethető hazája annak a sokféle nációnak, akik itt honfitársuknak tekintik egymást.

Vadászkürtöt fújó farkaskölyök a Bakonyban